

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 349.2

ПАСЕЧНИК О.В.

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАЙКУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ,
РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ І РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА**

У статті розглядаються актуальні питання правового регулювання страйку за законодавством України, Республіки Білорусь і Республіки Молдова. Здійснюється порівняльно-правовий аналіз нормативного закріплення права на страйк у конституціях, трудових кодексах (Кодексі законів про працю України), спеціальних законах зазначених країн. Встановлено, що законодавством України, законодавством Республіки Білорусь і законодавством Республіки Молдова передбачені різні моделі юридичного забезпечення права на страйк. У законодавстві України правова регламентація страйку здійснюється Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», іншими законами, підзаконними нормативно-правовими актами. У законодавстві Республіки Білорусь і законодавстві Республіки Молдова юридичне забезпечення права на страйк здійснюється передусім нормами чинних трудових кодексів, іншими нормативно-правовими актами.

З'ясовуються поняття страйку та правові підстави його оголошення за Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», Трудовим кодексом Республіки Білорусь і Трудовим кодексом Республіки Молдова. Визначаються форма, мета та характерні ознаки страйку, закріплені у зазначених законодавчих актах. Формулюються пропозиції про вдосконалення актів чинного законодавства України, проекту Трудового кодексу України в частині законодавчого закріплення права на страйк і механізму його реалізації з урахуванням позитивного законодавчого досвіду зазначених зарубіжних країн. Зокрема, запропоновано частину першу ст. 44 Конституції України і частину першу ст. 18 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» викласти у такій редакції: «Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних прав та інтересів». Обґрунтовано необхідність доповнення переліку основних прав працівника у ст. 2 Кодексу законів України про працю правом на страйк, а також закріплення в чинному Кодексі, проекті Трудового кодексу України норм про порядок здійснення зазначеного права.

Ключові слова: законодавство Республіки Білорусь, законодавство Республіки Молдова, законодавство України, основні трудові права, працівники, право на страйк, трудове законодавство.

В статье рассматриваются актуальные вопросы правового регулирования забастовки по законодательству Украины, Республики Беларусь и Республики Молдова. Осуществляется сравнительно-правовой анализ нормативного закрепления права на забастовку в конституциях, трудовых кодексах (Кодексе законов о труде Украины), специальных законах указанных стран. Установлено, что законодательством Украины, законодательством Республики Беларусь и законодательством Республики Молдова предусмотрены различные модели юридического обеспечения права на забастовку. В законодательстве Украины правовая регламентация забастовки осуществляется Законом Украины «О порядке разрешения коллективных трудовых споров (конфликтов)», другими законами, подзаконными нормативно-правовыми актами. В законодательстве Республики Беларусь и законодательстве Республики Молдова юридическое обеспечение права на забастовку осуществляется пре-

жде всего нормами действующих трудовых кодексов, то нормативно-правовыми актами. Выясняются понятие забастовки и правовые основания его объявления по Закону Украины «О порядке разрешения коллективных трудовых споров (конфликтов)», Трудовым кодексом Республики Беларусь и Трудовым кодексом Республики Молдова. Определяются форма, цель и характерные признаки забастовки, закрепленные в указанных законодательных актах. Формулируются предложения о совершенствовании актов действующего законодательства Украины, проекта Трудового кодекса Украины в части законодательного закрепления права на забастовку и механизма его реализации с учетом положительного законодательного опыта указанных зарубежных стран. В частности, предложено часть первую ст. 44 Конституции Украины и часть первую ст. 18 Закона Украины «О порядке разрешения коллективных трудовых споров (конфликтов)» изложить в следующей редакции: «Те, кто работает, имеют право на забастовку для защиты своих экономических и социальных прав и интересов». Обоснована необходимость дополнения перечня основных прав работника в ст. 2 Кодекса законов Украины о труде право на забастовку, а также закрепление в действующем Кодексе, проекте Трудового кодекса Украины норм о порядке осуществления указанного права.

Ключевые слова: законодательство Республики Беларусь, законодательство Республики Молдова, законодательство Украины, основные трудовые права, право на забастовку, работники, трудовое законодательство.

The article deals with topical issues of the legal regulation of the strike under the legislation of Ukraine, the Republic of Belarus and the Republic of Moldova. The comparative legal analysis of the normative fixing of the right to strike in the constitutions, labor codes (the Labor Code of Ukraine), and the special laws of these countries is carried out. It is established that the legislation of Ukraine, the legislation of the Republic of Belarus and the legislation of the Republic of Moldova provide for different models of legal support for the right to strike. In the legislation of Ukraine, the legal regulation of the strike is implemented by the Law of Ukraine "On the procedure for the resolution of collective labor disputes (conflicts)", other laws, by-laws. In the legislation of the Republic of Belarus and the legislation of the Republic of Moldova legal acts. The concepts of the strike and the legal grounds for its announcement under the Law of Ukraine "On the Procedure for Settlement of Collective Labor Disputes (Conflicts)", the Labor Code of the Republic of Belarus and the Labor Code of the Republic of Moldova are clarified. The form, purpose and characteristics of the strike, as set out in the aforementioned acts, are determined. The proposals on improvement of the acts of the current legislation of Ukraine, the draft Labor Code of Ukraine regarding the legislative consolidation of the right to strike and the mechanism of its implementation taking into account the positive legislative experience of these foreign countries are formulated. In particular, the first part of Art. 44 of the Constitution of Ukraine and part one of Art. 18 of the Law of Ukraine "On the procedure for the resolution of collective labor disputes (conflicts)" to read in the following wording: "Those who work have the right to strike to protect their economic and social rights and interests." The necessity of supplementing the list of basic rights of the employee in Art. 2 of the Code of Laws of Ukraine on Labor Right to Strike, as well as enshrining in the current Code, the draft Labor Code of Ukraine the rules on the exercise of the said right.

Key words: basic labor rights, labor legislation, legislation of the Republic of Belarus, legislation of the Republic of Moldova, legislation of Ukraine, right to strike, workers.

Вступ. Актуальним питанням сучасної науки трудового права є розробка ефективного галузевого механізму забезпечення одного з основних трудових прав працівників – права на страйк. У законодавстві більшості європейських країн право на страйк закріплене у конституціях, трудових кодексах, спеціальних законах здебільшого як засіб вирішення колективного трудового спору (колективного трудового конфлікту). Водночас механізм здійснення права на страйк за законодавством різних країн має свої національні особливості, вивчення та узагальнення яких представляє інтерес для національного законодавця з точки зору можливості та доцільності імплементації позитивного законодавчого досвіду у національну юридичну практику.

Окремі аспекти нормативного закріплення та механізму реалізації права на страйк досліджені у наукових працях Н.Б. Болотіної, В.Я. Бурака,

М.І. Іншина, В.Л. Костюка, П.Д. Пилипенка, С.М. Прилипка, Г.І. Чанишевої, Н.М. Швець, О.М. Ярошенка та ін.

Водночас до цього часу у вітчизняній науці трудового права ще не було здійснено спеціального комплексного дослідження юридичного забезпечення права на страйк за законодавством України, Республіки Білорусь та Республіки Молдова.

Постановка завдання. Метою даної статті є здійснення порівняльно-правового аналізу правового регулювання страйку за законодавством України, Республіки Білорусь і Республіки Молдова, а також формулювання пропозицій про вдосконалення актів чинного законодавства України, проекту Трудового кодексу України в цій сфері з урахуванням позитивного законодавчого досвіду зазначених зарубіжних країн.

Результати дослідження. Правове регулювання страйку здійснюється в Україні, Республіці Білорусь і Республіці Молдова на законодавчому рівні. Передусім слід відзначити, що право на страйк як одне з основних трудових прав закріплене у конституціях зазначених держав. У ст. 44 Конституції України вперше у національному законодавстві було проголошено право працюючих на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів [1]. Конституцією передбачено, що порядок здійснення права на страйк встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей. Ніхто не може бути примушений до участі або не участі у страйку. Заборона страйку можлива тільки на підставі закону.

Конституційні засади права на страйк закріплені у ст. 41 Конституції Республіки Білорусь від 15 березня 1994 року [2], відповідно до частини третьої якої громадяни мають право на захист своїх економічних і соціальних інтересів, включаючи право на об'єднання в професійні спілки, укладення колективних договорів і право на страйк.

У ст. 45 Конституції Республіки Молдова [3] закріплене право на страйк. Відповідно до частини першої зазначеної статті визнається право на страйк. Страйки можуть проводитися тільки з метою захисту професійних інтересів працівників економічного і соціального характеру. Законом можуть встановлюватися умови здійснення права на страйк, а також відповідальність за незаконне проведення страйку (ч. 2 ст. 45).

Отже, у ст. 44 Конституції України та ст. 45 Конституції Молдова право на страйк проголошене як самостійне конституційне право. Водночас у частині третій ст. 41 Конституції Республіки Білорусь право на страйк закріплене як складова права громадян на захист своїх економічних і соціальних інтересів. Звертає на себе увагу також та обставина, що у ст. 41 Конституції Республіки Білорусь ідеться про право на страйк громадян, у той час як у ст. 44 Конституції України закріплене право тих, хто працює, на страйк, а зі змісту ст. 45 Конституції Республіки Молдова випливає, що зазначене право визнається за працівниками. Останні дві законодавчі моделі конституційного закріплення суб'єктів права на страйк мають пріоритет перед конституційною моделлю Республіки Білорусь, яка обмежує коло суб'єктів зазначеного права лише громадянами, що не відповідає міжнародним стандартам.

У ст. 2 КЗпП України [4] серед основних трудових прав працівників закріплене право на вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) у встановленому законом порядку, однак нормами Кодексу дане право юридично не забезпечено, з чим не можна погодитися. Також зі змісту ст. 2 КЗпП України випливає, що право на страйк є складовою права на вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», що не узгоджується зі ст. 44 Конституції України, в якій право працюючих на страйк проголошене як самостійне конституційне право працівників. Отже, чинний КЗпП України не відповідає Конституції України як в частині закріплення права страйку серед основних прав працівника, так і в частині юридичного забезпечення даного права.

Право на страйк як самостійне основне трудове право закріплене у ст. 18 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», у частині першій якої відтворено положення частини першої ст. 44 Конституції України про те, що ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів.

Потрібно звернути увагу на те, що і у ст. 44 Конституції України, і у ст. 18 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» ідеться про захист економічних і соціальних інтересів, що видається не зовсім вірним. Адже у першу чергу необхідно говорити про захист економічних і соціальних прав працівників, а вже потім про захист їх інтересів. У зв'язку з цим видається доцільним викласти частину першу ст. 44 Конституції України

і частину першу ст. 18 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» у такій редакції: «Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних прав та інтересів».

Прогаляну щодо регулювання здійснення права на страйк не усунуто і в проекті Трудового кодексу України [5], в якому вирішенню колективних трудових спорів (конфліктів) присвячено тільки одну статтю 337 «Колективний трудовий спір» Книги шостої «Колективні трудові відносини». В даній статті закріплено бланкетну норму про те, що порядок функціонування системи заходів з вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) та взаємодії сторін соціально-трудових відносин у процесі врегулювання колективних трудових спорів (конфліктів), що виникли між ними, визначається законом. Норми про страйк взагалі відсутні в цій статті. Водночас слід відзначити перевагу проекту Трудового кодексу України над чинним КЗпП України в частині закріплення права на страйк, яке у ст. 20 «Основні права працівника» законопроекту передбачене як самостійне право, що відповідає ст. 44 Конституції України. Хоча як і чинним КЗпП України, проектом ТК України право на страйк юридично не забезпечене.

У ст. 11 «Основні права працівників» Трудового кодексу Республіки Білорусь [6] закріплене право працівників на захист економічних і соціальних прав та інтересів, включаючи право на об'єднання у професійні спілки, укладення колективних договорів, угод і право на страйк. При цьому слід відзначити, що дане право закріплене другим одразу після права на працю, що свідчить про важливе значення, що надається білоруським законодавцем цьому праву з-поміж інших основних прав працівників.

Відповідно до підп. м) частини першої ст. 9 «Основні права та обов'язки працівника» Трудового кодексу Республіки Молдова [7] працівник має право на вирішення індивідуальних трудових спорів і колективних трудових конфліктів, у тому числі право на страйк, у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими нормативними актами.

Таким чином, у ТК Республіки Білорусь і ТК Республіки Молдова на відміну від КЗпП України право на страйк передбачене у переліку основних прав працівника.

Законодавство України, Республіки Білорусь і Республіки Молдова відрізняються різними моделями юридичного забезпечення права на страйк. Правова регламентація страйку у законодавстві України здійснюється Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 3 березня 1998 року [8], іншими законами, підзаконними нормативно-правовими актами (актами Національної служби посередництва і примирення). Серед інших законів слід назвати закони України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 1999 року, «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» від 22 червня 2012 року, «Про транспорт» від 10 листопада 1994 року, «Про ринок електричної енергії» від 13 квітня 2017 року та ін. Зокрема, останні законодавчі акти містять норми про заборону страйків у передбачених законом випадках. Так, відповідно до частини першої ст. 13 Закону України «Про ринок електричної енергії» [9] страйки на підприємствах електроенергетики забороняються у випадках, якщо вони можуть призвести до порушення сталості ОЕС України.

Порядок здійснення права на страйк встановлюється Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» (розділ III «Страйк»). Відповідно до частини другої ст. 18 Закону порядок здійснення права на страйк встановлюється цим Законом. З метою приведення частини другої ст. 18 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» у відповідність до частини другої ст. 44 Конституції України видається необхідним викласти частину другу ст. 18 Закону у такій редакції: «Порядок здійснення права на страйк встановлюється цим Законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей».

На відміну від законодавства України юридичне забезпечення права на страйк у законодавстві Республіки Білорусь і законодавстві Республіки Молдова здійснюється передусім чинними трудовими кодексами. Тобто в основних кодифікованих законодавчих актах цих країн досить докладно здійснюється правова регламентація страйків, що слід визнати перевагою порівняно із національним законодавством.

Правова регламентація страйку здійснюється статтями 388-399 ТК Республіки Білорусь. Відповідно до частини другої ст. 388 ТК Республіки Білорусь страйк може проводитися не пізніше трьох місяців після відхилення пропозицій примирної комісії, а якщо сторони зверталися до посередника або (та) у трудовий арбітраж – після відхилення пропозицій посередника або (та) незгоди з рішенням трудового арбітражу, за виключенням випадку, коли воно має для сторін обов'язкову силу.

Заслужують на увагу положення ТК Республіки Молдова про трудову юрисдикцію. Відповідні норми закріплені у Розділі XII «Трудова юрисдикція» ТК Республіки Молдова. Згідно зі ст. 348 предметом трудової юрисдикції є вирішення індивідуальних трудових спорів і колективних трудових конфліктів з питань ведення колективних переговорів, укладення, виконання, зміни, призупинення дії або припинення колективних та індивідуальних трудових договорів, колективних угод, передбачених цим Кодексом, а також вирішення колективних конфліктів, що виникають на різних рівнях між соціальними партнерами і стосуються економічних, соціальних, професіональних і культурних інтересів працівників.

Правова регламентація страйків здійснюється нормами глави IV «Страйк» (ст. ст. 362-370) Розділу XII «Трудова юрисдикція» ТК Республіки Молдова.

У розділі III «Страйк» Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» містяться норми про поняття страйку (ст. 17), право на страйк (ст. 18), рішення про оголошення страйку (ст. 19), керівництво страйком (ст. 20), укладення угоди про вирішення колективного трудового спору (конфлікту), контроль за її виконанням (ст. 21), визнання страйку незаконним (ст. 22), рішення про визнання страйку незаконним (ст. 23), випадки, за яких забороняється проведення страйку (ст. 24), вирішення трудового спору (конфлікту) у випадках заборони проведення страйку (ст. 25), забезпечення життєздатності підприємства під час страйку (ст. 26), гарантії для працівників під час страйку (ст. 27) та наслідки участі працівників у страйку (ст. 28).

У ст. 388 ТК Республіки Білорусь закріплені поняття страйку, правові підстави його проведення, можливість обмеження реалізації права на страйк та заборону надання матеріальної допомоги учасникам страйку за рахунок політичних партій, рухів, інших громадських об'єднань, які переслідують політичні цілі, а також іноземних юридичних і фізичних осіб. Далі йдеться про рішення про проведення страйку (ст. 389), повідомлення про страйк (ст. 390), заборону примусу до участі в страйку або відмови від участі в ньому (ст. 391), обов'язки сторін під час страйку (ст. 392), відкладання або призупинення страйку (ст. 393), припинення страйку (ст. 394), незаконний страйк (ст. 395), правове становище працівників під час страйку (ст. 396), відповідальність за участь у незаконному страйку, за створення перешкод для виконання своїх трудових обов'язків працівникам, які не беруть участь у страйку, за примус до участі у страйку або відмови від участі в ньому (ст. ст. 397-399).

У ст. 362 ТК Республіки Молдова визначаються поняття страйку, правові підстави його оголошення, порядок прийняття рішення про оголошення страйку та строк доведення його до роботодавця. Наступними статтями (ст. ст. 363-366) регламентується організація страйку на підприємстві, територіальному, галузевому, національному рівнях. Статтею 367 встановлюється місце проведення страйку. Призупинення страйку у судовому порядку передбачене ст. 368. Про обмеження участі у страйку йдеться у ст. 369, а відповідальність за організацію незаконного страйку – ст. 370.

Визначення поняття страйку у Законі України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», ТК Республіки Білорусь і ТК Республіки Молдова суттєво не відрізняються. Відповідно до частини першої ст. 17 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» страйк – це тимчасове колективне добровільне припинення роботи працівниками (невихід на роботу, невиконання своїх трудових обов'язків) підприємства, установи, організації (структурного підрозділу) з метою вирішення колективного трудового спору (конфлікту).

Згідно з частиною першою ст. 388 ТК Республіки Білорусь страйк – тимчасова добровільна відмова працівників від виконання трудових обов'язків (повністю або частково) в цілях вирішення колективного трудового спору.

У частині першій ст. 362 ТК Республіки Молдова страйк визначається як добровільна відмова працівників від виконання трудових обов'язків (повністю або частково) в цілях вирішення колективного трудового конфлікту, розпочатого відповідно до чинного законодавства.

Отже, у перелічених статтях передбачаються форма страйку (припинення роботи або відмова працівників від виконання трудових обов'язків), його основні ознаки – тимчасовість, добровільність (у ст. 17 Закону України зазначається ще й про колективний характер страйку), мета страйку – вирішення колективного трудового спору (колективного трудового конфлікту). У частині першій ст. 362 ТК Республіки Молдова слушно зазначається про вирішення колективного трудового конфлікту, «розпочатого відповідно до чинного законодавства». Тільки в Законі

України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» зазначається про те, що страйк застосовується як крайній засіб (коли всі інші можливості вичерпано) вирішення колективного трудового спору (конфлікту) (ч.2 ст. 17).

При цьому на відміну від ст. 388 ТК Республіки Білорусь і ст. 362 ТК Республіки Молдова у визначенні поняття страйку, закріпленого у частині першій ст. 17 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», ідеться про припинення роботи працівниками «підприємства, установи, організації (структурного підрозділу)». На нашу думку, останні слова доцільно виключити із частини першої ст. 17 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», адже цим самим Законом передбачене оголошення галузевого або територіального страйку.

Висновки. Конституційні засади вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) закріплені у ст. 44 Конституції України, ст. 41 Конституції Республіки Білорусь, ст. 45 Конституції Республіки Молдова. При цьому у ст. 44 Конституції України та ст. 45 Конституції Молдова право на страйк проголошене як самостійне конституційне право, а у ст. 41 Конституції Республіки Білорусь право на страйк закріплене як складова права громадян на захист своїх економічних і соціальних інтересів.

Оскільки право на страйк здійснюється працівниками передусім для захисту своїх соціальних та економічних прав, видається доцільним викласти частину першу ст. 44 Конституції України і частину першу ст. 18 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» у такій редакції: «Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних прав та інтересів».

Стаття 2 «Основні права працівників» чинного КЗпП України не відповідає ст. 44 Конституції України, в якій проголошується право тих, хто працює на страйк, що відсутнє у переліку основних прав працівників у ст. 2 КЗпП України, в якій закріплене право на вирішення колективних трудових спорів (конфліктів). У цьому проект Трудового кодексу України має перевагу над чинним КЗпП України: у ст. 20 «Основні права працівника» законопроекту право на страйк передбачене як самостійне право, що відповідає ст. 44 Конституції України. Проте як і чинним КЗпП України, зазначене право проектом Трудового кодексу України юридично не забезпечене.

На відміну від ст. 2 КЗпП України у ст. 11 ТК Республіки Білорусь і ст. 9 ТК Республіки Молдова право на страйк передбачене у переліку основних прав працівника, хоча й не як самостійне основне трудове право, а як складова інших основних трудових прав: у ст. 11 ТК Республіки Білорусь як складова права працівників на захист економічних і соціальних прав та інтересів, а у ст. 9 ТК Республіки Молдова як складова права працівника на вирішення індивідуальних трудових спорів і колективних трудових конфліктів.

З метою приведення у відповідність до частини другої ст. 44 Конституції України частини другої ст. 18 Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» видається необхідним викласти останню у такій редакції: «Порядок здійснення права на страйк встановлюється цим Законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей».

Законодавством України, законодавством Республіки Білорусь і законодавством Республіки Молдова передбачені різні моделі юридичного забезпечення права на страйк. У законодавстві України правова регламентація страйку здійснюється Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», іншими законами, підзаконними нормативно-правовими актами (нормативними наказами Національної служби посередництва і примирення). У законодавстві Республіки Білорусь і законодавстві Республіки Молдова юридичне забезпечення права на страйк здійснюється передусім нормами чинних трудових кодексів, іншими нормативно-правовими актами. Правова регламентація страйків в основних кодифікованих законодавчих актах цих країн заслуговує на увагу вітчизняного законодавця і має бути імплементована в національну юридичну практику.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята та п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Конституция Республики Беларусь от 15 марта 1994 года (с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г. URL: <http://pravo.by/pravovaya-informatsiya/normativnye-dokumenty/konstitutsiya-respubliki-belarus>.

3. Конституція Республіки Молдова от 29 июля 1994 года URL: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?id=311496&lang=2>.

4. Кодекс законів про працю України: Затверджений Законом №322-VIII від 10.12.71. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.

5. Проект Трудового кодексу України № 1658 від 27.12.2014 р., текст законопроекту до другого читання від 24.07.2017 р., включено до порядку денного 2149-VIII від 03.10.2017. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221.

6. Трудовой кодекс Республики Беларусь от 26 июля 1999 года. *Национальный реестр правовых актов Республики Беларусь*. 1999. № 80. 2/70.

7. Трудовой кодекс Республики Молдова от 28 марта 2003 года. URL: <http://lex.justice.md/ru/326757>.

8. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03 березня 1998 р. № 137/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 34. Ст. 227.

9. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13 квітня 2017 року № 2019-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 27-28. Ст. 312.